

Közösségi kulturális identitás

Szellemi kulturális örökség program Magyarországon

Kovács Dóra
szakmai referens
Szellemi Kulturális Örökség Igazgatóság

SKANZEN

Szabadtéri
Néprajzi
Múzeum

UNESCO kulturális egyezmények

- Kulturális javak védelme háború esetén (1954)
- Kulturális javak jogtalan kereskedelme ellen (1970)
- Épített és természeti világörökség (1972)
- Víz alatti kulturális örökség (2001)
- Szellemi kulturális örökség (2003)
- Kulturális sokszínűség (2008)
- Világemlékezet Program (1992)

Világörökség Egyezmény (1972)

„UNESCO Egyezmény a világ kulturális és természeti örökségének védelméről”
(Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage)

Magyarország 1985-ben csatlakozott törvényerejű rendelet formájában

*UNESCO Egyezmény a Szellemi Kulturális
Örökség Megőrzéséről*

(2003)

Convention for the Safeguarding of the
Intangible Cultural Heritage

Az Egyezmény célja

- Védeni és megőrizni a szellemi örökséget
- Biztosítani annak fennmaradását (folytonos megvalósulását és továbbörökítését) a közösségekben és csoportokban;
- Eszköz arra, hogy az embereket tudatára ébresszük a szellemi kulturális örökség védelmének és megőrzésének fontosságára terén;
- hogy azt közzé tegyük (visibility) és ünnepeljük (celebrate), valamint
- hogy ösztönözzük a kultúrák közötti párbeszédet és a kulturális sokszínűség iránti tiszteletet.

A fogalom

- szokás
- tudás
- ábrázolás
- készség
- kifejezési forma
- valamint ezek színhelyei és eszközei

- nemzedékről nemzedékre *hagyományozódik*
- állandóan *újrateremtődik*
- *identitás és folytonosság* érzését biztosítja
- kulturális *sokszínűség* és az emberi *kreativitás* tiszteletét segíti

Megnyilvánulási területei

- Szóbeli hagyományok és kifejezési formák, beleértve a nyelvet is, mint a szellemi kulturális örökség hordozóját;
- Előadóművészetek;
- Társadalmi szokások, rítusok és ünnepi események;
- A természetre és a világegyetemre vonatkozó ismeretek és gyakorlatok;
- Hagyományos kézművesség.

Az egyezmény megvalósítása nemzetközi szinten

- *Az emberiség szellemi kulturális örökségének reprezentatív listája*
- *Sürgős védelmet igénylő szellemi kulturális örökség listája*
- *A szellemi kulturális örökség védelmét célzó programok, projektek és tevékenységek*

Magyarország csatlakozása

2006. évi XXXVIII. törvény

a szellemi kulturális örökség megőrzéséről szóló,
Párizsban, 2003. év október hó 17. napján elfogadott UNESCO
Egyezmény kihirdetéséről

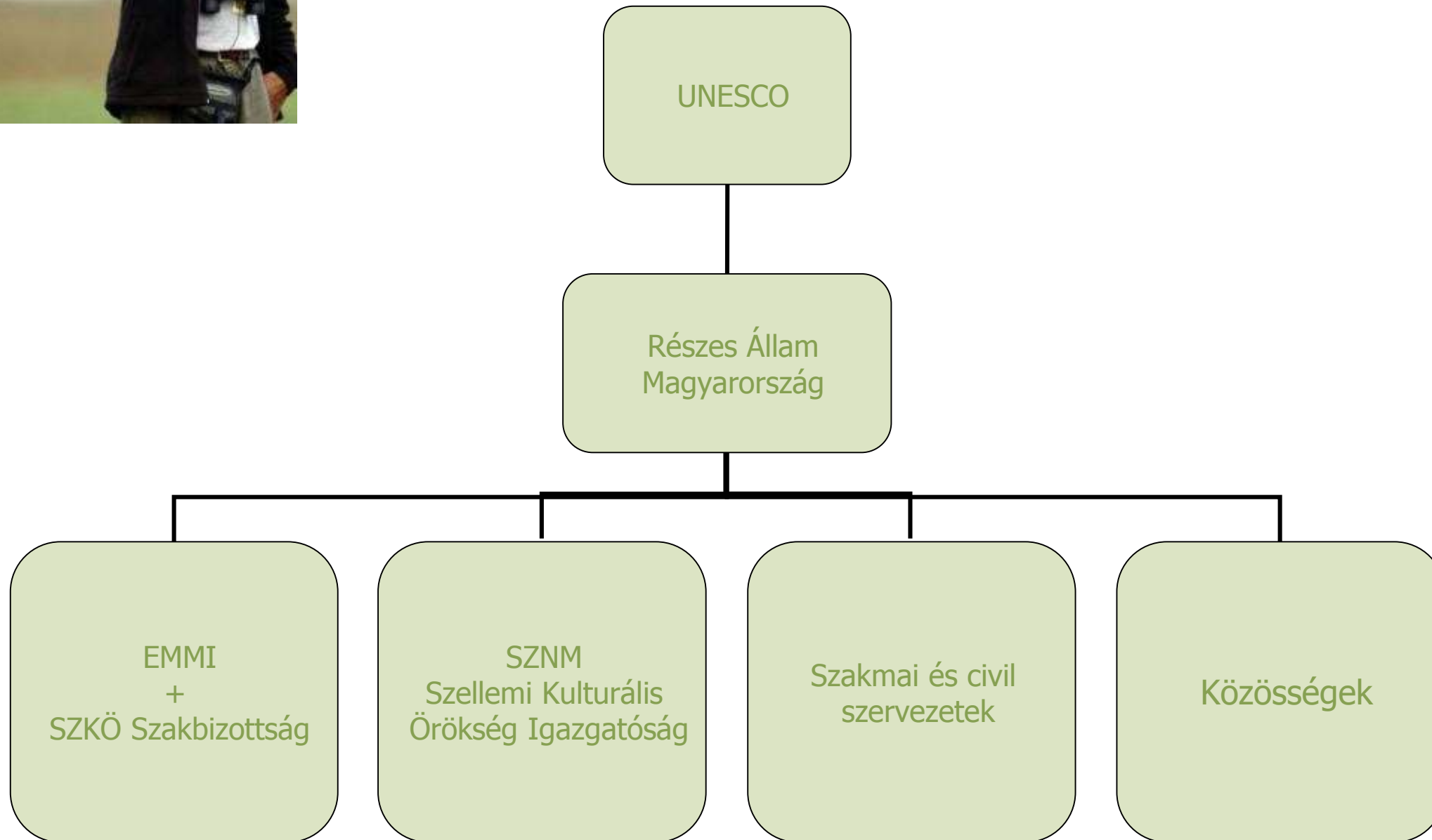
Az egyezmény megvalósítása nemzeti szinten

- SZKÖ elemek azonosítása és meghatározása;
- Nyilvántartásba vétel;
- Felelős szakértői testületek létrehozása;
- Kutatási módszerek kifejlesztése az SZKÖ megőrzése érdekében;
- SZKÖ szakértők képzése;
- SZKÖ-hez való hozzáférés biztosítása;
- Dokumentációs intézmények létrehozása;
- Oktatás
  - Nyilvánosságot megcélzó;
  - Érdekelte közösségeken belüli;
  - Iskolarendszeren kívüli.

Szervezeti felépítés

A hazai megvalósítás - az Igazgatóságról

- 2009. április 1-től OKM megbízás:
Szabadtéri Néprajzi Múzeum
- Szellemi Kulturális Örökség Igazgatóság
- A nemzetközi egyezmény állami feladatainak hazai szakmai koordinálása
- 3 munkatárs és szakértői tanácsadó testület

UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság Szellemi Kulturális Örökség Szakbizottsága

- A kultúráért felelős miniszter tanácsadó testülete
- 2008 szeptemberében alakult
- 22 delegált tag (szakmai intézmények, minisztériumok)
- **Feladatai:**
- Az egyezmény hazai megvalósításával kapcsolatos lépések kidolgozása
- Javaslattétel a miniszter számára:
- A nemzeti jegyzékre történő elemek felvételéről
- Az UNESCO listákra történő magyarországi felterjesztések kiválasztásáról
- Az egyezményt megvalósító programok és oktatási projektek kidolgozásáról
- A határon átnyúló szellemi kulturális örökség elemekkel kapcsolatos közös államközi, kultúrdiplomáciai együttműködések kialakításáról

Hálózatok: a szellemi kulturális örökség egyezmény végrehajtásának eszközei

Szakmai hálózatok:

- SZKÖ megyei referensi rendszer
- Önkéntes szakmai hálózat
- Határon túli magyar szakértők

SZKÖ-t hordozó közösségek kapcsolata
(Tudatos Örökségvédő Közösségek Köre)

Szakmai referensi rendszer

- Megyei múzeumi hálózat
19 referens
- Feladatok:
  - Tudatosítás
  - Számbavétel
  - Szakmai találkozók
  - Információ közvetítés
  - Tanácsadás
  - Továbbképzés

Önkéntes szakmai hálózat

- **Helyi szervezetekre épülő rendszer:**
  - Tudományos szakértők
  - Civil szervezetek
  - Közművelődési szakemberek
- **Feladatok:**
  - Helyi örökség számbavétele
  - Megőrzési stratégiák kidolgozása
  - Jelölések segítése
  - Tudatosítás helyi szinten
  - Helyi oktatási programok ösztönzése

Közösségi fórumok

- 2009. december 9.
- megalakult a
Tudatos Örökségvédő Közösségek Köre
(TÖKK)

- **2011. március 7., Mohács**
→ Jogi kérdések

A szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzéke

- A szellemi kulturális örökség elemeinek azonosítása, meghatározása;
- Nyilvántartás készítése.

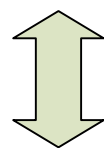

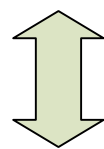

Felterjesztés mechanizmusa

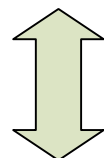
Kultúráért Felelős Miniszter

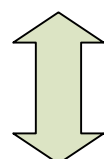
Szellemi Kulturális Örökség Szakbizottság

Szakértők

Szellemi Kulturális Örökség Igazgatóság

Közösség

(szakemberek, hagyományőrzők, önkormányzat, egyház,
kulturális intézmények, civil szervezetek)

Kritériumok

- N.1. Az elem megfelel *A szellemi kulturális örökség megőrzéséről szóló UNESCO egyezmény 2. cikk 1. és 2. pontjában foglalt szempontoknak (lásd meghatározás)*
- N.2. Az elem felkerülése a jegyzékre hozzájárul a szellemi kulturális örökség *jelentőségének társadalmi tudatosításához és közkinccsé válásához*. Ily módon tükrözi a *nemzet kultúrájának sokszínűségét* és példát szolgáltat az *emberi kreativitásra*.
- N.3. Rendelkezésre állnak az elem *megőrzését és továbbélését* segítő tervek és védelmi elképzelések.
- N.4. Az elemet *az érintett közösség/csoport/egyén legszélesebb körű részvételével* és előzetes, valamint teljes körű tájékoztatást követő *beleegyezésével jelölték* a jegyzékre.

A szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzéke

- ***Mohácsi busójárás*** (2008; 2009-től *Az emberiség szellemi kulturális örökségének reprezentatív listáján is*)
- ***Népművészet Mestere díj kitüntetettjeinek tudása és tevékenysége*** (2008)
- ***Élő hagyományok Kalocsa kulturális terében: pingálás, tánc, viselet*** (2009)
- ***A nagykunsági birkapörkölt karcagi hagyománya*** (2009)
- ***A mezőtúri fazekasság*** (2009)
- ***A halasi csipkevarrás élő hagyománya*** (2010)
- ***Matyó örökség: a hímzés, viselet, folklór továbbélése*** (2010)
- ***A magyar solymászat*** (2010)

A szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzéke

Pütkösdi templomdíszítés Mendén (2011)

Tikverőzés Mohán. Maszkos, alakoskodó, farsangi szokás (2011)

Emmausz Bólyban. Húsvéthétfői népszokás (2011)

A molnárkalács borsodnádasi hagyománya (2012)

Sárköz népművészete: szövés, hímzés, gyöngyfűzés, viselet (2012)

A kőszegi "Szőlő Jövés" ünnepe (2013)

Gyékényszövés Tápén (2013)

A szilvalekvár főzés szatmár-beregi hagyománya (2013))

Hagyományos halászat a Duna magyarországi alsó szakaszán
(2013)

Csobánolás - bukovinai székely betlehemes játék (2013)

Az Egri fertálmesterség lő hagyománya (2014)

A Kossuth kultusz ceglédi hagyománya (2014)

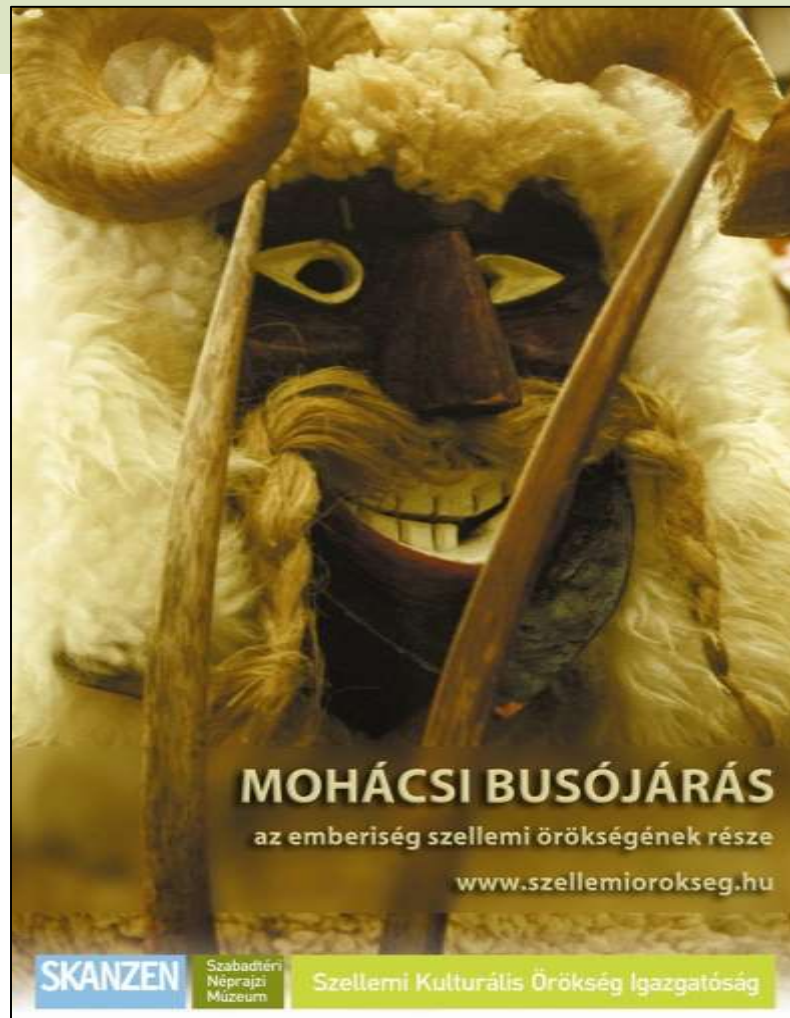
Selmeci diákhagyományok (2014)

Rábavidéki szlovének rönkhúzása (2015)

A kékfestés magyarországi hagyománya (2015)

Mohácsi busójárás

Népművészet Mestere díj kitüntetettjeinek tudása és tevékenysége

- 1953 óta állami elismerés
- 500 helyi alkotó, előadó
- Énekesek, hangszeres zenészek, mesemondók, táncosok, tárgyalkotók
- Készülő adatbázis, honlap:
- www.nepmuveszetmestere.hu

Élő hagyományok Kalocsa kulturális terében: pingálás, tánc, viselet

A nagykunsági birkapörkölt karcagi hagyománya

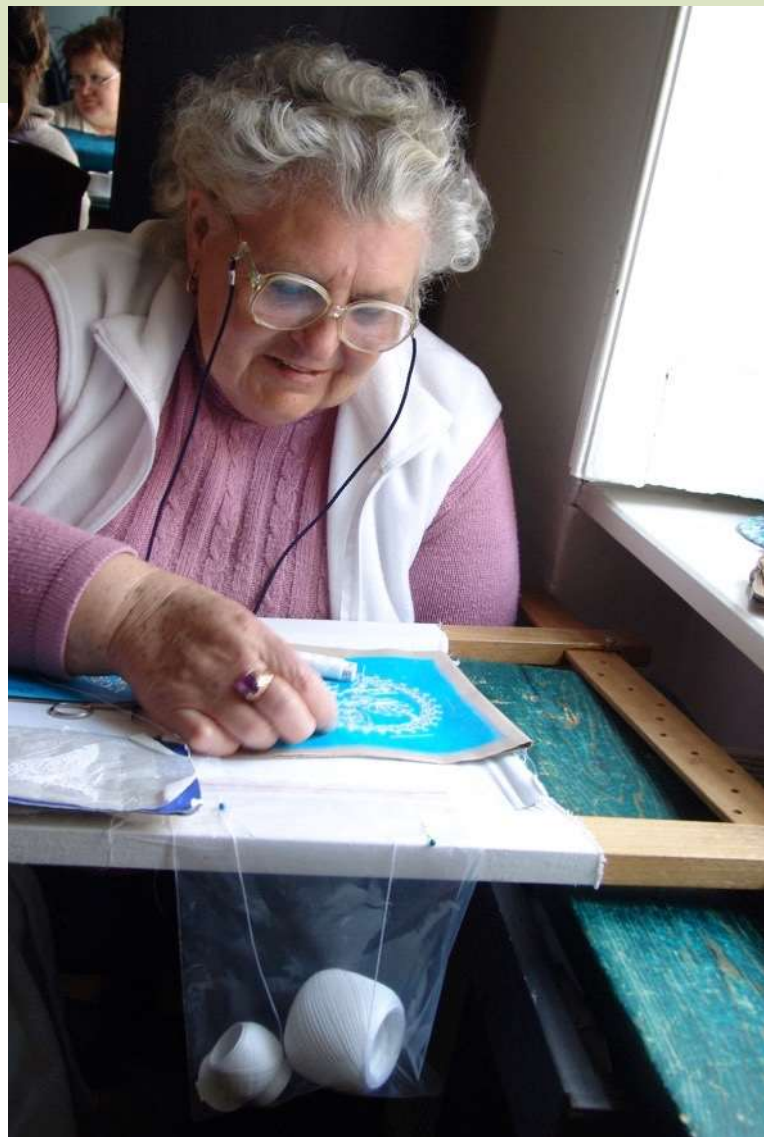

A mezőtúri fazekasság

olasz csipkevarrás élő hagyománya

Matyó örökség: a hímzés, viselet, folklór továbbélése

A magyar solymászat

*A szellemi kulturális örökség
nemzeti jegyzékének kihirdetése*

2010. szeptember 17.

Pünkösdi templomdíszítés Mendén

Emmausz Bólyban

Tikverőzés Mohán

A szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzéke új elemeinek kihirdetése

2011. szeptember 16., Székesfehérvár

A molnárkalács borsodnádasi hagyománya

Sárköz népművészete: szövés, hímzés, gyöngyfűzés, viselet

Kassai-féle lovasíjász módszer

A szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzéke új elemeinek kihirdetése

2012. szeptember 14., Budapest

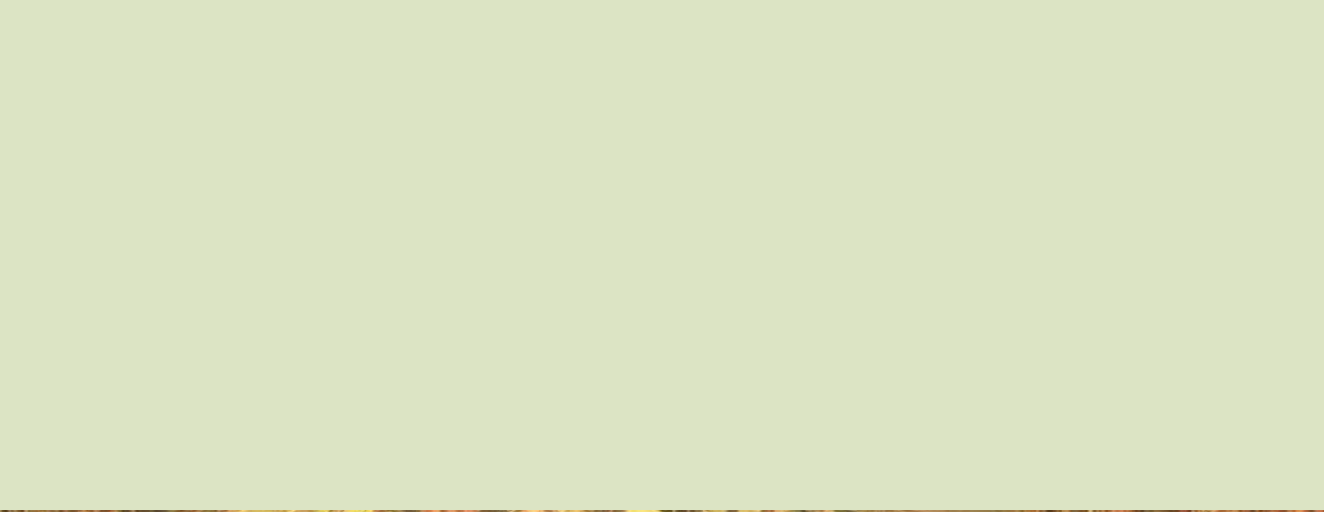
A közösségek elismerése és bemutatása

Kulturális Örökség Napjai országos megnyitóján – kihirdető dokumentum átadása

Kulturális Örökség Napjai programsorozat keretében minden közösség bemutatkozása

Pünkösdi Örökség Fesztivál

Nemzetközi szellemi kulturális örökség találkozó

Best Safeguarding Practices

Legjobb megőrzési gyakorlatok

2011 Bali: A táncház módszer: a szellemi kulturális örökség megőrzésének magyar modellje

A szellemi kulturális örökség kommunikációja

Szellemi Kulturális Örökség - Mozilla Firefox

Eájl Szerkesztés Nézet Előzmények Könyvjelzők Eszközök Súgó

http://szellemiorokseg.hu/?menu=fooldal

Legtöbbször látogatott Bevezetés Friss hírek

Szellemi Kulturális Örökség

Szellemi Kulturális Örökség

főoldal english hírek magunkról kapcsolat linkek Keresés...

- unesco egyezmény
- nemzeti jegyzék
- szakmai hálózat
- nemzeti bizottság
- unesco listák
- módszertani anyagok

- felhívás
- kritériumrendszer
- jelölő nyomtatvány
- elemek a jegyzéken
- jó gyakorlatok

legfrissebb

A szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékén található nyolc elem közül az alábbiakban a **Magyar solymászatot** mutatjuk be, melynek apropója az őszi solymászkodás kezdete.

hírek

A Kulturális Örökség Napjai megnyitóján kihirdették A szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékére felvett elemeket

Az érintett közösségek kulturális értékeinek bemutatására szeptember 18-19-én a Múzeumkertben került sor.

Első alkalommal, 2010. szeptember 17-én került sor a Szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékére felvett elemek nyilvános kihirdetésére.

A Kulturális Örökség Napjai megnyitóján Dr. Réthelyi Miklós nemzeti erőforrás miniszter beszéde végén kihirdette a jegyzékre felvett nyolc elemet. Ezután dr. Cseri Miklós, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum főigazgatója minden közösséget laudációban köszöntött, majd miniszter úr dr. Csonka-Takács Eszter a Szellemi Kulturális Örökség Igazgatóság igazgatója közreműködésével átnyújtotta a felterjesztő közösségek képviselőinek a kihirdetés dokumentumát.

http://szellemiorokseg.hu/index.php?menu=208m=nemzeti

Start Microsoft PowerPoint ... Szellemi Kulturális Ör...

HU 10:42

Köszönöm a figyelmet!

www.szellemiarokseg.hu

csonka@szm.hu

S Z E L L E M I
K U L T U R Á L I S
Ö R Ö K S É G
M A G Y A R O R S Z Á G O N